

DOBRE PRAWO DLA FUNDACJI

REKOMENDACJE
KIERUNKÓW ROZWOJU
REGULACJI PRAWNYCH
DOTYCZĄCYCH
FUNDACJI

FORUM
DARCZYŃCÓW

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Poniższe rekomendacje wyłoniły się z materiału zgromadzonego podczas pięciu seminariów i pięciu warsztatów, w których wzięło udział ponad 250 osób – pracujących w organizacjach społecznych, zarządzających nimi lub badających organizacje z perspektywy akademickiej.

Na podstawie wypracowanych rekomendacji badacze z Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego przeprowadzili badanie jakościowe i ilościowe, poddając je konsultacjom przeprowadzonym wśród organizacji społecznych.

Wszystkie te działania zostały zrealizowane w ramach projektu “Silniejszy głos organizacji społecznych w działaniach rzeczniczych”, dzięki dotacji z programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwęgę w ramach Funduszy EOG.

Rekomendacje – uwagi ogólne

Środowisko fundacji potrzebuje prawa, które uwzględni charakter organizacji społecznych, wspiera ich stabilność i rozwój oraz zachęca obywateli do angażowania się w sprawy publiczne. **Prawo powinno być oparte na zaufaniu do obywateli, być stabilne, dawać poczucie bezpieczeństwa i chronić obywateli, którzy chcą działać na rzecz dobra wspólnego.** Jednocześnie powinno być efektywne i wprowadzać rzeczywiste mechanizmy reakcji, gdy działania instytucji publicznych lub organizacji są niezgodne z prawem. Państwo powinno zapewnić dostęp do wyczerpujących i łatwo zrozumiałych informacji na temat przepisów i praktyk administracyjnych regulujących działania organizacji społecznych.

Prawo powinno chronić i wzmacniać organizacje społeczne w stopniu nie mniejszym niż chroni przedsiębiorców. Postulujemy wprowadzenie przepisów chroniących organizacje społeczne (w randze ustawy), wzorowanych na przepisach dotyczących przedsiębiorców (zawartych w "Konstytucji dla biznesu", w tym w ustawie Prawo przedsiębiorców z 2018 r.).

Proponujemy zatem wprowadzenie następujących zasad:

> Swoboda i wolność działalności społecznej i obywatelskiej

Organizacja społeczna może prowadzić swoje działania w sposób dowolny, z wyjątkiem ograniczeń wynikających z przepisów prawa lub statutu organizacji (zasada wzorowana na art. 8 ustawy Prawo przedsiębiorców).

> Domniemanie uczciwości organizacji i osób nią zarządzających

Organizacja nie musi udowadniać swojej uczciwości. Wątpliwości co do okoliczności konkretnej sprawy powinny być rozstrzygane na korzyść organizacji. Administracja publiczna powinna kierować się w swoich działaniach zasadą zaufania do organizacji (zasady wzorowana na art. 10 ustawy Prawo przedsiębiorców).

> Przyjazna interpretacja przepisów

Niejasne przepisy są rozstrzygane na korzyść organizacji (zasada wzorowana na artykule 11 ustawy Prawo przedsiębiorców).

> Proporcjonalność

Administracja publiczna postępuje w sposób budzący zaufanie organizacji do władzy, kierując się zasadami proporcjonalności, bezstronności i równego traktowania (zasada wzorowana na artykule 12 ustawy Prawo przedsiębiorców).

> **Odpowiedzialność**

Pracownicy administracji publicznej ponoszą odpowiedzialność wobec organizacji za naruszenie prawa spowodowane ich działaniem lub zaniechaniem (zasada wzorowana na art. 13 ustawy Prawo przedsiębiorców).

> **Niezależność**

Fundacje powinny mieć możliwość swobodnego określenia celów prowadzonej przez siebie działalności, przy czym cele te powinny mieścić się w granicach prawach i mogą być ograniczane tylko przez sąd ze względów związanych z bezpieczeństwem publicznym. Fundacje powinny mieć również możliwość określenia swojej struktury wewnętrznej i sposobu działania. Powinno to być pozostawione ich wewnętrznej decyzji.

Rekomendacje – uwagi szczegółowe w podziale na wybrane obszary tematyczne

Sprawozdania

> Powinno zmniejszyć się liczbę wymaganych sprawozdań, docelowo do jednego dokumentu, tak aby nie trzeba było powtarzać tych samych informacji w różnych dokumentach. Wzór sprawozdania powinien posiadać dodatkowe części przeznaczone dla tych organizacji, które są zobowiązane do raportowania uzupełniających informacji, np. wynikających z obowiązków związanych z posiadaniem statusu organizacji pożytku publicznego (OPP).

> Obecne sprawozdania składane przez organizacje są bardzo szczegółowe, ich przygotowanie wymaga dużo czasu, ale jednocześnie są one mało zrozumiałe dla obywateli. **Zmiany dotyczące sprawozdań powinny polegać zatem na racjonalnym ograniczeniu dotychczas wymaganych informacji (zamiast dodawania nowych pytań).** We wzorach sprawozdań powinno się wykreślić pytania o te informacje, które są już w posiadaniu instytucji publicznych.

> **ZMIANY DOTYCZĄCE SPRAWOZDAŃ POWINNY POLEGAĆ NA RACJONALNYM OGRANICZENIU DOTYCHCZAS WYMAGANYCH INFORMACJI (ZAMIAST DODAWANIA NOWYCH PYTAŃ)**

> **POWINNO ZMNIJSZYĆ SIĘ LICZBĘ WYMAGANYCH SPRAWOZDAŃ, DOCELOWO DO JEDNEGO DOKUMENTU**

> Wszelkie zmiany w zakresie jawności i sprawozdawczości powinny być **uzasadnione, adekwatne do celów zmian i powstać w ścisłym dialogu** z sektorem organizacji społecznych, prowadzonym w odpowiednio długim czasie. To będzie możliwe tylko wtedy, jeśli głos organizacji społecznych będzie brany pod uwagę od początku planowania zmian prawnych.

> **Prywatność darczyńców musi być chroniona.** Nie zgadzamy się na jakiegokolwiek próby wprowadzenia obowiązku publikowania danych o darczyńcach będących osobami fizycznymi. Ujawnienie takich danych stanowiłoby naruszenie prawa do prywatności i ochrony danych osobowych. Jednocześnie jesteśmy przekonani, że nałożenie na organizacje obowiązku ujawniania darczyńców prywatnych spowodowałoby ograniczenie środków przekazywanych przez Polaków na cele społeczne.

> Sprawozdanie organizacji powinno być **udostępnione w Internecie** na stronie organizacji lub w jej mediach społecznościowych.

Nadzór

> Obecny system kontroli i nadzoru nad organizacjami jest bardzo rozbudowany i nieprecyzyjny, zatem wymaga uproszczenia i doprecyzowania. **Wszystkie przyszłe zmiany powinny powstać w ścisłym dialogu** z trzecim sektorem, dialogu prowadzonym w odpowiednio długim czasie.

> Zakres nadzoru nad organizacjami powinien obejmować wyłącznie weryfikację zgodności działań organizacji z obowiązującym prawem oraz z realizacją jej celów statutowych.

> W systemie nadzoru kluczowe jest pogodzenie dwóch celów – sprawnego reagowania organu nadzoru na nieprawidłowości lub sytuacje naruszenia prawa oraz jednoczesnego zapewnienia bezpieczeństwa organizacjom społecznym przed ingerencjami w ich niezależność. Niezbędnym elementem systemu nadzoru jest zatem to, aby **kluczowe decyzje podejmował niezależny sąd i aby organizacja miała możliwość odwołania się do sądu.**

> Przewodniczący/a Komitetu ds. Pożytku Publicznego (dalej: KPP) ma obecnie zbyt ogólnie określone, a zatem nieograniczone kompetencje nadzoru i kontroli dotyczące organizacji o statusie pożytku publicznego (OPP). Wynikają one w znacznej mierze z aktu prawnego rangi rozporządzenia. **Uprawnienia nadzorcze i kontrolne Przewodniczącego/cej KPP powinny zostać ograniczone, doprecyzowane i uregulowane w przepisach rangi ustawowej.**

> **PRYWATNOŚĆ DARCZYŃCÓW
MUSI BYĆ CHRONIONA**

> **NIEZBĘDNYM ELEMENTEM SYSTEMU NADZORU JEST ZATEM TO, ABY KLUCZOWE DECYZJE PODEJMOWAŁ NIEZALEŻNY SĄD I ABY ORGANIZACJA MIAŁA MOŻLIWOŚĆ ODWOŁANIA SIĘ DO SĄDU.**

Kontrole

Przepisy prawa i praktyka dotyczące kontroli powinny chronić organizacje społeczne w stopniu co najmniej takim, w jakim chronią przedsiębiorców. Potrzebna jest zatem regulacja rangi ustawy określająca najważniejsze zasady stosowane w kontroli organizacji społecznych (w obszarze zgodnym z ochroną przedsiębiorców zawartą w rozdziale 5 ustawy Prawo przedsiębiorców) i obejmować poniższe postulaty:

> Wątpliwości wynikające z niejasnych przepisów powinny być rozstrzygane **na korzyść organizacji społecznej.**

> Zakres kontroli powinien być **odpowiedni do uzasadnionych celów**, jakim służy. Uprawnienia organu kontroli oraz procedura kontroli powinny być jasno i jednoznacznie określone w przepisach prawa.

> Instytucja kontrolująca nie powinna mieć możliwości nakładania na organizację **nieuzasadnionych obciążeń** np. żądania dokumentów, którymi już dysponuje albo które nie dotyczą przedmiotu kontroli.

> Organizacja powinna być **z wyprzedzeniem poinformowana o planowanej kontroli**. W zawiadomieniu o kontroli powinien być zawarty schemat kontroli (przebieg kontroli, zakres wymaganych dokumentów i jej kluczowe etapy).

> Powinna być stosowana zasada prowadzenia kontroli w **sposób sprawny i możliwie niezakłócający funkcjonowania organizacji**.

> Powinna zostać wprowadzona **gwarancja ograniczeń ilości i czasu kontroli**: do jednej kontroli w danym momencie oraz ograniczonej łącznej liczby dni kontroli w danym roku kalendarzowym.

> W przypadku identyfikacji **domniemanych naruszeń**, organizacja powinna otrzymać informację o tym wystarczająco wcześnie, by miała możliwość skorygowania swoich działań lub wyjaśnienia nieścisłości.

> Instytucja kontrolująca powinna kierować się **zasadą domniemania uczciwości organizacji** i osób nią zarządzających. Wątpliwości co do okoliczności konkretnej sprawy powinny być rozstrzygane na korzyść organizacji.

> W postępowaniach kontrolnych organizacje powinny mieć **prawo odwołania się** do niezależnego organu oraz do sądu.

> **PRZEPISY PRAWA I PRAKTYKA DOTYCZĄCE KONTROLI POWINNY CHRONIĆ ORGANIZACJE SPOŁECZNE W STOPNIU CO NAJMNIEJ TAKIM, W JAKIM CHRONIĄ PRZEDSIĘBIORCÓW**

Sankcje

- > Potencjalne sankcje dla organizacji powinny być adekwatne do naruszeń.
- > Sankcje powinny przede wszystkim spełniać funkcję edukacyjną i skłaniać poddane im podmioty do zmiany sposobu postępowania. Większość błędów wynika bowiem z niewiedzy lub braku zrozumienia nadmiernie skomplikowanego systemu. **Podstawowym narzędziem kontroli powinno być udzielenie informacji o ewentualnym naruszeniu oraz wskazanie sposobu jego naprawy** (lub zmiany praktyki postępowania) w określonym, odpowiednio długim, czasie.
- > W przypadku nałożenia sankcji organizacje powinny mieć prawo odwołania się do niezależnego organu oraz do sądu.

Finanse

- > W budżecie państwa (oraz jednostek samorządu terytorialnego) powinny być zapewnione środki na realizację działań statutowych i rozwój instytucjonalny samych organizacji (oprócz środków na realizację konkretnych zadań zleczanych), pozwalające im długofalowo planować, elastycznie reagować, rozwijać zaplecze i lepiej działać.
- > Organizacje społeczne powinny być podmiotowo **zwolnione z CIT**, tak jak np. partie polityczne, związki zawodowe, organizacje pracodawców, czy niedawno utworzone fundacje rodzinne (o celach prywatnych). Niestety obecnie organizacje korzystają tylko ze zwolnienia przedmiotowego, którego brzmienie jest nieadekwatne do zakresu działań i potrzeb organizacji, co stanowi poważne źródło niepewności i ryzyk podatkowych.
- > W prawie podatkowym powinno się wprowadzić **dotatkowe mechanizmy zachęcające do filantropii indywidualnej oraz korporacyjnej**. Postulujemy zrównanie wysokości ulg podatkowych od darowizn w podatku pochodzącym od osób fizycznych (PIT) oraz prawnych (CIT), a także zwiększenie wysokości tych ulg.

> Prawo powinno zachęcać darczyńców prywatnych do **przekazywania darowizn finansowych o znacznej wartości** (np. powyżej miliona złotych), dzięki czemu więcej środków prywatnych zostanie przekazanych na cele społeczne. Wzorując się na rozwiązaniach z innych państw członkowskich UE, np. z Niemiec, powinno się rozważyć wprowadzenie dodatkowych zachęt dla darowizn o dużych wartościach finansowych oraz dokonywanych w sytuacjach kryzysowych.

> Powinno się poważnie rozważyć **wprowadzenie 1,5% od CIT dla organizacji o statusie organizacji pożytku publicznego** (OPP) zgodnie z propozycją Instytutu Spraw Obywatelskich.

> Współpraca międzynarodowa jest konieczna, aby skutecznie przeciwdziałać światowym problemom. Prawo krajowe i unijne **powinno ułatwiać organizacjom i darczyńcom z różnych krajów łączenie sił na rzecz dobra wspólnego, a także łatwy przepływ darowizn na cele społeczne**. W UE mieści się to w ramach zasady swobodnego przepływu kapitału – jednej z fundamentalnych zasad UE.

> **ORGANIZACJE SPOŁECZNE
POWINNY BYĆ PODMIOTOWO
ZWOLNIONE Z CIT**

> **W PRAWIE PODATKOWYM POWINNO
SIĘ WPROWADZIĆ DODATKOWE
MECHANIZMY ZACHĘCAJĄCE DO
FILANTROPII INDYWIDUALNEJ ORAZ
KORPORACYJNEJ**

- > Środki publiczne powinny być dystrybuowane zgodnie z **przejrzystymi procedurami przyznawania dotacji pod silną kontrolą społeczną**.
- > Organy dystrybuujące środki publiczne i osoby w nich pracujące **powinny odpowiadać za podejmowane decyzje**. Wszelkie sytuacje budzące podejrzenia przestępstwa, korupcji lub niegospodarności powinny być wyjaśniane przez niezależne organy policji i prokuratury.
- > Obywatele, organizacje i dziennikarze powinni mieć **dostęp do możliwie szerokiej bazy informacji**, dzięki którym są w stanie monitorować i sprawdzać, czy środki publiczne wydawane są w oparciu o przejrzyste procedury, jasne zasady, efektywnie i apolitycznie.

> **ŚRODKI PUBLICZNE POWINNY BYĆ
DYSTRYBUOWANE ZGODNIE
Z PRZEJRZYSTYMI PROCEDURAMI
PRYZNAWANIA DOTACJI POD SILNĄ
KONTROLĄ SPOŁECZNĄ**

> Wszystkie podmioty finansowo wspierające organizacje powinny pamiętać o założeniu, że **za pracę wykonywaną w ramach organizacji pracownikom należy się odpowiednia płaca**, podobnie jak ma to miejsce w innych sektorach gospodarki.

> Organizacje społeczne do rozwoju i finansowej stabilności potrzebują różnych źródeł finansowania. Jednym z nich jest **możliwość prowadzenia działalności gospodarczej**. Prawo powinno doprecyzować zasady prowadzenia tej działalności, a w szczególności jednoznacznie zdefiniować, na czym ma polegać jej „charakter uzupełniający” w stosunku do działalności statutowej. Wszelkie zmiany dotyczące tej sfery powinny zostać opracowane w dialogu ze środowiskiem organizacji społecznych i w odpowiednio długim czasie. ○

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

Warszawa, maj 2023 r.

Forum Darczyńców w Polsce
Mokotowska 65/7
00-533 Warszawa
KRS: 0000217821

Projekt graficzny i skład tekstu:
Tomasz Hryciuk
behance.net/tomasz_hryciuk